

ליקוטי מוהר"ן בפרשה - 115

פרשת 'לך לך' - ה'תשפ"ג / הרה"ג אליהו עטיה שליט"א

מקבלת השיעור במייל:
6537488@gmail.com

מבוסס על ליקוטי הלכות יו"ד ראשית הגז, ג, ז

הטעם שממתינים עם הגשמים עד ז' חשון / עד ז' בחשון עסוקים עדיין רק ברוחניות / בכלל הגשמים הוא כל שפע העשירות / יארציט המהר"ם שפירא הוגה רעיון הדף היומי / הכנסייה הגדולה הראשונה - לפני מאה שנה / המעשה שהיה בפירסום רעיון 'הדף היומי' / התועלת העצומה לאחדות עם ישראל ברעיון דף היומי / תועלת בסדר הלמוד / חיזוק על לימוד מס' נדרים שלומדים עתה בדף היומי / כל יהודי גומר ש"ס כמה פעמים / חומרת הנדרים מזה שעושים כמה פעמים 'התרת נדרים' / רק לנדור להתחזקות בלימוד התורה ומצוות מותר / הקשר בין מהר"ם שפירא לחסידות ברסלב / הקיבוץ בפולין בישיבת חכמי לובלין / המהר"ם עזב את הקהילה שלו כדי להתפלל בקיבוץ אנ"ש / התשל"ך בקיבוץ לובלין / מעשה אבות סימן לבנים / סיבת הצלת מלך סדום מבארות חימר / ביאור דברי אברהם שלא רצה לקחת עשירות סדום / בזכות שנמנע מלקחת את עשירות סדום זכה לציצית ותפילין / מצות חליצה האם היא שכר, בתמיהה? / מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בחוט התכלת / למה נזכר זוקא 'רצועה של תפילין' / ציצית ותפילין בחינת בן ותלמיד / אברהם העמיד בן יצחק ותלמיד אלעזר / כיצד מתקשרת מצות יבום למעשה אברהם / היתה טענה על אברהם שהחזיר את נפשות סדום / מחמת שאברהם לא גייר את סדום, לבסוף נהפכה סדום / בגלל רשעות סדום לא רצה אברהם לגייר / לימוד זכות על אברהם

הטעם שממתינים עם הגשמים עד ז' חשון

א. הערב ליל ז' בחשון, ובערבית התחלנו לומר 'ברך עלינו... ותן טל ומטר לברכה', וזוהי שאלת גשמים, כי להזכיר 'משיב הרוח ומוריד הגשם', התחלנו כבר מיום שמחת תורה, אבל לשאול גשמים מחכים חמשה עשר יום, כדי לתת לעולי רגלים לחזור מירושלים עד המקום הכי רחוק שהיו גרים ישראל - סמוך לנהר פרת, וזה לוקח מהלך חמשה עשר יום. ואע"פ שכבר הגיע זמן גשמים בשמחת תורה, בכל אופן איך נבקש על גשם, והאחים שלנו חוזרים מהעלייה לרגל לבתיהם, והגשמים יפריעו להם. ולכן לא שואלים את הגשמים עד ז' בחשון.

עד ז' בחשון עסוקים עדיין רק ברוחניות

ב. אלא שיש בדבר זה גם הסבר בפנימיות. והענין הוא, שכל זמן שעדיין אנחנו נמצאים ברוחניות של בית המקדש, שזה כולל גם את הזמן של חמשה עשר יום שחוזרים לבתיהם, אז עדיין לא מתפללים על הגשמים, שהם ענין של גשמיית. ואף שכבר עזבנו את בית המקדש במוצאי סוכות, מ"מ הרי אמרו חז"ל (פסחים ה:): "שלוחי מצוה אינה ניוקין, לא בהליכתן ולא בחזרתן". כלומר, אדם הולך לעשות מצוה - הוא נקרא 'שליח מצוה', ויש לו שמירה בהליכה, וזה מובן, אבל קשה, למה יש עליו שמירה גם בחזרה, הרי כבר נגמרה המצוה?

ומכאן, שגם החזרה היא חלק מהמצוה, כי צריך לחזור הביתה, ואם לא יהיה מובטח שיהיה נשמר גם בחזרתו יש לחוש שלא יצא מהתחלה לעשות את המצוה, נמצא שגם החזרה היא צורך המצוה. ולפי"ז גם בחזרה הוא עדיין עסוק ברוחניות, וכיון שעדיין יש חלק מעם ישראל שעוסקים במצוה הרוחנית של העלייה לרגל, כי הם חוזרים לביתם, לכן עדיין לא מתאים לשאול על גשמיית - שזה הגשמים. והיום הראשון שמתחילים עם ענייני הגשמיית, זה יום ז' מר-חשון ולכן רק אז אנחנו מתחילים להתפלל על הגשמים.

בכלל הגשמים הוא כל שפע העשירות

ג. רבינו אומר בליקוטי מוהר"ן (תורה ס' ח"א) שהגשם כולל בתוכו את כל האוצרות והעשירות, שנאמר (דברים כה, יב): "יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצְרוֹ הַטּוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לְתֵת מִטֶּר אֲרֶצְךָ בְּעֵתוֹ" - 'אוצרו

הטוב' - זה עשירות. כתוב בגמרא בתענית: "אמר ר' יצחק: גדול יום הגשמים שאפילו פרוטה שבכיס מתברכת בו", הגשם יש בו ברכה לכל ענייני עשירות. וכיון שהכל הולך אחרי ההתחלה, לכן ביום הזה יש כוח גדול לבקש על פרנסה, ולא רק על פרנסה, אלא על עשירות דקדושה.

בדורות הקודמים דיברו על פרנסה, אבל בדור שלנו זה כבר עלה שלב יותר גבוה, כמו שמבואר בסיפורי מעשיות (מעשה י"ב), ושם רבינו רומז שעיקר הניסיון של הדור האחרון שלפני הגאולה הוא בענין של 'תאות ממון'. ולפי הביאור שלנו, זה גם הענין של מעשה ד' (מלך שגזר שמד') ששם ג"כ מבואר את סוד הזה, והיות שתאות ממון היא עיקר הניסיון שלנו, לכן צריך 'עשירות דקדושה', שהיא כנגד העשירות דסטרא אחרא.

לכן היום ביום ז' בחשון חשוב להתפלל שנוכה לעשירות דקדושה, כיון שזה יום שמתחילים לבקש על הגשמים שבהם כלולים כל האוצרות והעשירות. ובפרט כשביום ז' חשון בעצמו יורדים גשמים (כמו השנה) זה חיוך משמים לרמז לנו שתהיה הרבה ברכת עשירות השנה לכל עם ישראל, אמן.

יארציט המהר"ם שפירא הוגה רעיון הדף היומי

ד. היום זה גם היארציט של המהר"ם (ר' יהודה מאיר) שפירא - מלובלין והוא היה צדיק גדול. הוא נולד ביום ז' באדר תרמ"ז, ונפטר בז' חשון תרצ"ד, וחי בסך הכל ארבעים ושש וחצי שנים, אבל במשך השנים הקצרות האלו הוא הספיק להפוך את כל העולם לטובה. היתה לו נשמת 'ינוקא' כמו הצדיקים שזוכים כבר בגיל צעיר להספיק להגיע למדרגות רוחניות גבוהות. כולנו מכירים אותו בעיקר בגלל שהוא הוגה הרעיון של לימוד 'הדף היומי', שבי"ה כולנו לומדים 'הדף היומי' שייסד מהר"ם שפירא, מספרים שהוא כבר חשב על הרעיון הזה בעוד שהיה ילד, אבל הוא פרסם את זה כשהיה בגיל 36.

הכנסייה הגדולה הראשונה - לפני מאה שנה

ה. והסיפור הוא כך: השנה בט' אלול תשפ"ג זה יהיה בדיוק מאה שנה לכנסייה הגדולה של 'אגודת ישראל' שהתקיימה לראשונה בט' אלול תרפ"ג, יום זה הוא אחד התאריכים ההיסטוריים של היהדות שלפני השואה. באותה כנסייה הגדולה התכנסו כל גדולי הדור ביונה, והיה שם קידוש השם מאוד גדול. לפני מאה שנה לא הרבו לצלם בצילום של סרט, אבל יש סרט שנשאר מהכנסייה הגדולה ושם רואים את רבינו 'החפץ חיים' איך שהוא נכנס לכנסייה הגדולה, וזה מאוד מפורסם, ומאוד מרגש לראות את 'החפץ חיים' הולך. באותה כנסייה גדולה השתתפו גדולי הדור באותו זמן, והמהר"ם שפירא היה אז רב צעיר בן שלושים ושש, אבל כבר זכה להיות ראש ישיבה גדול ורב מפורסם, כבר כשהיה קטן כינו אותו 'העילוי משאץ' כי היה עילוי גדול מאוד, ובצעירותו התפרסם שמו.

המעשה שהיה בפירסום רעיון 'הדף היומי'

ו. קודם הכנסייה הלך המהר"ם שפירא לקבל רשות מגדולי הדור ולהסכים על הרעיון של הדף היומי, הוא הלך ל'חפץ חיים', והלך

לאכול אותו, ויש לו מצוה לקיים את השבועה שלו, יש פה דבר פלא, שאני יכול להוסיף עלי מצוות דאורייתא – וכל זה ע"י הדיבור, זו 'מסכת נדרים'.

וגם אם אדם מאיזו סיבה היה קשה לו ביבמות בכתובות, תמיד אפשר לעלות על העגלה שוב מהדף של היום. ויש לנו עכשיו משהו מאוד יפה כל החדש, שהדף היומי הוא כמו התאריך של היום בחודש, בו בחשון זה בדיוק דף ז' בנדרים, (וגם בחודש הבא זה יהיה דומה בא' בחודש כסלו דף ל"א, ביום ב' כסלו דף ל"ב וכן הלאה. כי השנה זה שנה מלאה, וזה מאוד יפה שזה מכוון, כי כך כל אחד יכול לדעת לפי התאריך של היום באיזה דף נמצאים). אפשר וצריך להתחיל ללמוד מהיום, ובעזרה מחר נלמד בדף ח' "האומר אשנה פרק זה, נדר גדול נדר לאלוקי ישראל".

חומרת הנדרים מזה שעושים כמה פעמים 'התרת נדרים'

י. עכ"פ רואים שאדם יכול לקדש את עצמו ודיבורו בלימוד מסכת נדרים, ואף על פי שאסור לנדור, והיום ממעטים מאוחד אנשים לעשות נדר, אבל אנחנו רואים את השאריות של התרת נדרים והתרת קללות. פעם לא היו עושים התרת קללות, וגם אצל האשכנזים אין מושג כזה, עושים רק התרת נדרים. ובאמת היום פחות שייך אצלינו ענין של נדרים, כי אף אחד לא מעיז בכלל לנדור נדר, אבל פעם נדרים, נזירות ושבועות, זה היה חלק מהיום יום. בכל זאת גם היום כבר ארבעים יום לפני ראש השנה (כ' אב) עושים 'התרת נדרים', ואח"כ עושים שוב בא' אלול, ואח"כ בערב ראש השנה, וגם בערב כיפור, ובלייל כיפור אומרים 'כל נדרי', ולפי המקובלים כל יום שיש עושים 'התרת נדרים', מכל זה רואים שענין 'התרת נדרים' הוא מאוד חשוב.

רק לנדור להתחזקות בלימוד התורה ומצוות מותר

יא. בכל אופן, בדרך כלל אסור לנדור, אבל כתוב בגמרא בנדרים (דף ת.) "אמר רב גידל אמר רב: האומר אשכיס ואשנה פרק זה, אשנה מסכתא זו – נדר גדול נדר לאלהי ישראל", אם אדם רוצה לזרז את עצמו בלימוד התורה, מותר לו לנדור, וזה נחשב: שְׁנָדָר יְנַדֵּר גדול לאלהי ישראל'.

אבל חוץ מזה אסור לנדור, כמובא שם בגמרא (שם דף ט.) שאם אמר: 'כנדרי כשרים הרני בניזר ובקרבן לא אמר כלום', כי הכשרים לא נודרים, רק אם הוא אומר 'כנדרי רשעים' – אז נדר בניזר בקרבן ובשבועה, כי רק הרשעים הם נודרים, אבל כל זה רק בנדרים סתם, אבל אדם שנודר בשביל לזרז את עצמו בלימוד התורה זה מותר.

רבינו היה רגיל בנדרים של לימוד תורה ועבודה כמובא בשבחי הר"ן (אות ט"ז), והיה מחייב את עצמו, וכל דבר טוב שרבינו עשה הוא רצה שגם אנחנו נעשה. ומסופר (שיח שרפי קודש ח"א תקי"ב) שרבי נתן אמר לו: הרי כתוב שעוון נדרים הוא חמור ועדיף שלא לנדור? ענה לו רבינו: אני לא מדבר על שלימזניקים כמוכם, שלימזניק באידיש זה אדם לא מוצלח עם מזל רע, אם אתם לא מצליחים לעמוד בנדרים שלכם על לימוד התורה, ולכן אתם מפחדים שלא לעבור על איסור נדר.

לאדמו"ר ה'אמרי אמת' – רבי אברהם מרדכי אלתר מגור, שהוא היה גדול הדור אצל החסידים, וה'חפץ חיים' היה גדול הדור של הליטאים, ולכן הוא הלך לבקש מהם רשות. ומה'חפץ חיים' הוא גם ביקש שיאמר הוא את הרעיון בכנסייה הגדולה, כי אז ודאי יתקבלו הדברים יותר, מתי שזקן גדולי הדור יאמר זאת. אולם מאיזה סיבה 'חפץ חיים' לא הסכים, ואמר: 'אני לא אגיד אלא אתה תגיד'. אבל יש לי רק בקשה קטנה ממך, הזמינו לכנסייה הגדולה את כולם בשעה שמונה, אתה אל תגיע בשמונה, אלא תגיע בשמונה וכמה דקות.

המהר"ם לא הביין למה 'חפץ חיים' אמר לו כך, אבל עשה כמו שנצטווה, וכשהגיע הזמן של האסיפה הגדולה וכולם היו במקום, המהר"ם נכנס לבקשת 'חפץ חיים' אחרי כמה דקות, ואז 'חפץ חיים' קם ועמד לכבודו, וכשה'חפץ חיים' קם, כמו גם כל גדולי ישראל שהיו בכנסייה הגדולה איתו. ומה היה החשבון של 'חפץ חיים'? שכשהמהר"ם שפירא ידבר, כולם ישמעו ויקשיבו לדברים שהוא אומר, ויקבלו את דבריו, שהרי 'חפץ חיים' קם לכבודו.

התועלת העצומה לאחזות עם ישראל ברעיון דף היומי

ז. וכשכיבדו את המהר"ם לדבר בכנסייה הגדולה, הוא סיפר את רעיון ה'הדף היומי', ואמר שהלימוד באופן הזה יגרום לאחדות גדולה בעם ישראל. והסביר, כי לכל מקום שיהודי מגיע יהיה שם שיעור 'הדף היומי', למשל יהודי מארצות הברית לומד את ה'דף היומי', פוגש במטוס יהודי שלומד 'דף היומי', יש לו מה לדבר איתו, כי שניהם מונחים באותה סוגיה, וזה דבר שיגרום אחדות בעם ישראל.

התועלת בסדר הלמוד

ח. כנראה המהר"ם לא הזכיר אז עוד סיבות, ובאמת יש כמה סיבות שהיום אנחנו מאוד מרגישים אותם. קודם כל, על ידי לימוד הדף היומי זה האדם זוכה להיות עקבי בסדר לימוד שלו, ויש לו קצב בלימוד, דף היומי מתקדם גם בימי ששי ושבתי, גם בכיפור, וגם בפורים, ולהבדיל גם בטי' באב, בכל יום יש את ה'דף היומי' שלו, רק צריך להיות רציני.

חיזוק על לימוד מס' נדרים שלומדים עתה בדף היומי

ט. זכינו לסיים את מסכת כתובות, וכעת מתחילים את מסכת נדרים, וזו מסכת שכל דף זה כמו חצי דף רגיל, כי העמודים הם קצרים, ואם לוקח לנו בדרך כלל ללמוד דף יומי בין עשרים דקות ל- חצי שעה, בנדרים זה לוקח בין עשר דקות לרבע שעה, כי כל דף יותר קצר באורך, וזו מסכת מאוד יפה.

גם דיברנו שבזכות הלימוד של מסכת נדרים זוכים לקדושת הדיבור, כי כל הענין של נדר מלמד אותנו, שעל ידי הדיבור יש לי כח להחיל קדושה על הדבר, ולעשות אותו כמו קרבן, וכמו הקדש, לעשות אותו 'איסור' – שהדבר הזה יהיה אסור עלי, ואם אכלתי אותו אני חייב חטאת וכו'. דהיינו, אנחנו יכולים בכח הנדר להוסיף עלינו איסורים, שיהיו אסורים עלינו באיסור דאורייתא, או שיהיה עלינו מצוה מדאורייתא לאכול איזה דבר, כמו למשל אם אדם נשבע לאכול את הכיכר לחם הזו, הוא חייב מדאורייתא

כל יהודי יכול לסיים ש"ס כמה פעמים

יב. המהר"ם שפירא מלובלין זכה לייסד את ה'דף היומי בכנסייה הגדולה תרפ"ג, והיום הראשון שהתחילו ללמוד את דף היומי היה לאחר שלושה שבועות ביום ראש השנה שנת תרפ"ד, והאדמו"ר מגור שהיה בכנסייה הגדולה שלוש שבועות קודם לכן, וקיבל על עצמו את לימוד הדף היומי, אמר מיד אחרי ערבית של ראש השנה, 'אני הולך ללמוד דף היומי'. והתחילו מסכת ברכות דף ב' בסדר ה'דף יומי', וב"ה מאז עד היום עשו כבר שלוש עשרה מחזורים שמסיימים את הש"ס במסגרת דף היומי.

כמו שאמרנו יש מעלה בדף היומי שנותן קצב ללימוד, ויש מעלה עוד יותר גדולה – שכל יהודי וגם בעלי בתים שעובדים לפרנסתם יכולים לזכות לסיים ש"ס כמה וכמה פעמים בחייהם. פגשתי אנשים שנראים יהודים פשוטים שהשתתפו בסיום הש"ס, ואחד בא ואומר לי: 'הרב, ב"ה אני כבר סיימתי את הש"ס שלוש פעמים, ועכשיו זו הפעם הרביעית. גם בחו"ל למשל בארצות הברית שמה זה מאוד חזק הענין של קביעות לימוד דף היומי, וזה חלק מסדר היום בקהילה, ואתה פוגש שם אנשי עסקים, ועורכי דין וכו', שכל אחד עבר כמה פעמים על הש"ס, בזכות לימוד ה'דף היומי'.

בערך ב-20 שנה אפשר לסיים ש"ס שלוש פעמים, בן אדם בין גיל 40 ל-60 במקום להעביר את הזמן, יכול לסיים שלוש פעמים ש"ס, ובגיל 80 – כבר יסיים שש פעמים את הש"ס, לא בשמים בכלל, דבר אפשרי ושייך לכל אחד להצליח לסיים ש"ס.

המהר"ם שפירא רצה אחדות בעם ישראל בזכות לימוד דף היומי וברוך ה' הוא הצליח. והוספנו עוד שתי טעמים, שיש לך קצב יומיומי בלימוד התורה וזה חשוב כי זה מאוד נותן לך סיפוק, ועוד, שכל יהודי זוכה לסיים כמה פעמים את הש"ס. וכך בעז"ה אפשר לסיים את הש"ס שוב ושוב, ולכן כדאי מאוד להתחזק בזה בפרט ביום ז' בחשון שזה היארצייט של המהר"ם שפירא מלובלין.

למהר"ם שפירא לא היו ילדים, וכשהוא היה קרוב לפטירתו (שנפטר ממחלת הטיפוס) הוא אמר: השארתי שני ילדים בעולם, ישיבת 'חכמי לובלין', והדף היומי. בנין ישיבת חכמי לובלין של המהר"ם שפירא, הצליח לשרוד את השואה, ויש לה בנין ענק ויפה מאוד (שאין הרבה כאלה גם היום) היה היתה אחת הישיבות הגדולות ביותר באירופה, (מבין הישיבות שהיו אז).

הקשר בין מהר"ם שפירא לחסידות ברסלב

יג. יש המון קשר בין המהר"ם שפירא לבין חסידות ברסלב, והיות שאנחנו ברסלברי'ס אני רוצה לדבר על נקודת הקשר בין המהר"ם שפירא לבין תורת רבינו הקדוש רבי נחמן. קודם כל, המהר"ם הוא צאצא בן אחר בן של רבי פנחס מקוריץ (שהיה תלמיד הבעל שם טוב), והוא היה חסיד שלוש שבועות קודם ל'ספודיק', בזמנם רק רבנים גדולים היו לובשים אותו בשבת, המהר"ם היה רב העיר בעיר לובלין וגם היה ראש ישיבה והוא היה אוהב לומר בצחות: אני אוהב את הברסלבים, כי הברסלבים הם חסידים בלי רבי, ואני רבי בלי חסידים, אז אנחנו משלימים אחד את השני.

לומד ליקוטי מוהר"ן בהחבא

יד. בשנת תרס"ד כשהמהר"ם שפירא היה צעיר בן 18 (וכאמור היו קוראים לו 'העילוי משאין') הוא גילה את הספר 'ליקוטי מוהר"ן', ואבא שלו שהיה 'מתנגד' לא אהב את זה, כמו שאז התנגדו הרבה לברסלב, ולמהר"ם לא היתה לו ברירה אלא ללמוד בהיחבא והיה יושב ולומד 'ליקוטי מוהר"ן' ו'סיפורי מעשיות'.

הקיבוץ בפולין בישיבת חכמי לובלין

טו. בזמן שלטון ה'בולשביקים', ואחר כך בזמן ה'קומוניסטים' לא היה שייך להגיע מפולין לאוקראינה שהיתה עדיין שייכת לרוסיה, וכשחסידי ברסלב שבפולין רצו לבא לציון רבינו באומן כמו שהיו רגילים, לא היה אפשר להגיע. באותו תקופה שמו של רבינו הקדוש התגדל מאוד בפולין, ונעשו שם בברסלב אלפי מקורבים חדשים. ומשנת תרפ"ז (לפני כמעט מאה שנה), ההחסידים עשו את הקיבוץ בפולין, ובהתחלה לא היה להם מקום, ועשו את הקיבוץ במפעל לסיגריות שהיה שייך לאחד החסידים, ופינו מקום במפעל, ועשו תפילות והסעודות של ראש השנה.

ובסוף שנת תר"צ כשנבנה הבניין המפואר של ישיבת 'חכמי לובלין' ובראש השנה כל התלמידים בישיבה היו נוסעים, כי כל אחד היה עושה ראש השנה עם הרב והאדמו"ר שלו, לכן הישיבה היתה מתרוקנת בראש השנה. ואחד מחסידי ברסלב הצדיקים הרב יצחק מאיר קורמן, ועוד כמה צדיקים, באו אל הרב שפירא ובקשו שייתן להם את הישיבה לקיבוץ של ראש השנה. והוא הסכים בשמחה גדולה, ולא רק שהוא נתן להם את הישיבה, אלא גם הוציא מסמך רשמי מהנהלת הישיבה, שהמסירה של הישיבה וגם החדר אוכל לקיבוץ של רבינו בראש השנה – היא ללא תמורה.

אבל את חדרי הפנימיה הוא לא נתן, היות שכל הבחורים השאירו את המיטות עם כל החפצים שלהם, ולכן אנשי שלומנו ישנו איפה שכל שנה היו ישנים, ורק השתמשו בבית המדרש ובחדר אוכל של הישיבה. ורואים כאן את העדינות של המהר"ם שפירא, ואיך שהוא היה חושב על כל פרט, הוא היה כמו אבא רחום וחנון.

המהר"ם עזב את הקהילה שלו כדי להתפלל בקיבוץ אנ"ש

טז. המהר"ם היה הרב של לובלין, ולמרות שכל שנה הוא היה מתפלל בראש השנה בבית הכנסת העתיק של המהרש"ל, אבל באותה שנה שאנשי שלומנו עשו את הקיבוץ בישיבת 'חכמי לובלין', המהר"ם שפירא החליט שהוא לא מתפלל שם עם בני העיר, אלא הוא הלך להתפלל עם אנשי שלומנו. ולא רק זה, אלא הוא היה גם הבעל תוקע בראש השנה בקיבוץ, ואע"פ שזה לא היה הנוסח והמנגינה שהוא היה רגיל בו, הוא התפלל עם אנ"ש.

המהר"ם היה בעל רגש עצום, והוא הספיק להלחין כמה מנגינות, ויש את המנגינות עד היום ולפני כמה שנים המלחין חיים בנט הוציא אלבום שלם עם הניגונים של המהר"ם מלובלין, והן מנגינות יפות ומיוחדות ומלאות רגש, דומה לרגש והדביקות שיש במנגינות של ברסלב.

התשליך בקיבוץ לובלין

יז. פעם כשהוא התפלל עם אנ"ש בקיבוץ בראש השנה, באמצע התפילה אז הוא פתאום שאג: "גיוועלד... גיוועלד... בעל הליקוטי

סדום מנסה ליצאת לכבוד אברהם, הוא ניצל מלטבוע בבארות חמר, אמרו: אם רק בשביל לכבד את אברהם, הוא ניצל מבארות חמר, אז כל שכן שאברהם ניצל מכבשן האש.

ביאור דברי אברהם שלא רצה להחת עשירות סדום

כ. וכשניצל מלך סדום הוא אומר לאברהם (שם יד, כא): "תן לי הנפש והרכוש קח לך" – כלומר, קח את הכל ורק את הנפשות תחזיר לי. ואז אברהם עונה לו: "הרימתי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ: אם מחוט ועד שרוף נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברהם" – אני לא לוקח ממך מלך סדום, ולמה? כדי שיהיה קידוש השם, כי הקב"ה הבטיח לי עשירות (וזה קשור לו חשון כמו שדיברנו), ולכן אם אני אקח ממך את הרכוש והכסף אנשים יתחילו להסביר בדרך הטבע איך אברהם נהיה עשיר, כי הוא הציל את סדום, ואז הוא קיבל מהם את הכל, אבל אני רוצה שיהיה קידוש השם, שהקב"ה נותן לי את העשירות כמו שהבטיח, ושארף אחד לא יסביר שום דבר, ולכן אל תיתן לי שום דבר.

זכות שנמנע מלקחת את עשירות סדום זכה לציצית ותפילין

כא. אבל אברהם אבינו לא לקח את הנפשות, ובסוף מלך סדום קיבל גם את הנפשות וגם את הרכוש. וזה דבר שנדבר עליו היום. הגמרא בסוטה (דף יז) דורשת על הפסוק "מחוט ועד שרוף נעל וגו'", שאמר הקב"ה לאברהם, בזכות שוויתרת על הרכוש לכבודי, אני נותן לבניך שתי מצוות ציצית, ומצות תפילין. ואכן מובן ש'חוט' – זה רומז על חוט של מצוות ציצית. ו'שרוף נעל' זה הרצועות של התפילין, הרצועות דומות קצת לשרוף נעל. גם יש להעיר, שכתוב בגמ' בשבת (דף סא) 'כתפילין כך מנעלין, ויש על זה כמה ביאורים בפנימיות בליקוטי הלכות.

אבל במדרש (בראשית רבה מג, ט) כתוב, שהנעלי' זה רמז למצוות חליצה. וכיון ש'אלו ואלו דברי אלהים חיים, נרמזו את כל ג' המצוות שקיבלנו בזכות אברהם, מצות ציצית, מצות תפילין, ומצות חליצה, 'חוט' – זה ציצית, ו'שרוף' – זה רצועה של תפילין, ו'נעל' – מצות חליצה.

מצות חליצה האם היא שכר, בתמיה?

כב. אלא שהיה קשה לי קושיא פשוטה, מילא ציצית ותפילין זו זכות גדולה שזכינו לשתי המצוות היקרות האלו, להתעטף בציצית בחינת (תהלים קד, ב): "עטף אור כשלימה נוטה שמים פריעה", ותפילין הם הכתרים של המלך – כתרי נעשה ונשמע, ויש בהם שמות קודש, כמו שאומרת הגמרא במנחות (תחילת דף מד,): שמי שמניח תפילין זוכה לאריכות ימים, שנאמר (ישעיה לח, טז): "אדני עליהם יחיו", ואת זה אני מבין. אבל במצוות חליצה – ה' ירחם זה לא מצוה כל כך משמחת, כי לא מספיק שאדם נפטר בלי בנים, גם האח שלו לא רוצה להקים לו שם, וא"כ מצוה הזו היא פורענות ח"ו, ואם כן למה המדרש אומר שאברהם זכה לשכר בענין של מצות חליצה?

מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בחוט התכלת

כג. וכדי להבין את זה, נלמד קטע בליקוטי הלכות (הל' ראשית הגז ה"ג אות י"ז) ושם רבי נתן אומר דבר נפלא וז"ל: "זוה שאמרו רבותינו

מוהר"ן נמצא כאן... ויתכן שהוא זכה גם לגילויים כי הוא היה אדם צדיק וקדוש מאוד. אחרי מנחה בראש השנה הלכו ל'תשליך', והמהר"ם הלך כמו מלך, כי היה לו מראה מאוד מרשים, והלך איתו החסיד רבי בן ציון אפטער, וככה הלכו ביחד, והגויים עמדו בצדי הדרכים לראות איך שכל היהודים מבית המדרש יורדים לנהר, וכל הדרך רוקדים ושרים. וסיפר החסיד דוד הלחמי איך ששמע את הגויים שאמרו: 'הנה מלך היהודים וראש השרים הולכים ביחד'.

וכמובן שאי אפשר בלי התנגדות, וגם למהר"ם שלחו מכתבים: איך אתה נותן את ישיבה לקיבוץ של ברסלב וכו'?... ומה עשה הרב? הזמין כמה מאנשי שלומנו והראה להם את המכתבים, וקרע אותם לגזרים לעיניהם, להראות להם שאני לא מתייחס לשום דבר, אני רוצה את הקיבוץ שלכם. ואכן הקיבוץ התקיים כמה שנים בישיבת חכמי לובלין, וזהו קצת על הקשר של הצדיק מהר"ם שפירא לחסידות ברסלב.

פרשת לך לך

מעשה אבות סימן לבנים

יח. נעבור לפרשת השבוע 'לך לך', ושם כתוב על המלחמה של ארבעת המלכים נגד החמישה מלכים. כפי שידוע ארבעת המלכים הם היסוד של ארבעת המלכויות: בבל, פרס, יוון, ואדום ואברהם העברי מנצח את ארבעת המלכים. ואומר הרמב"ן (בראשית יב, ו) שכל הפרשה כאן יש בה בחינה של 'מעשה אבות סימן לבנים'. כי זה שהקב"ה עשה רעב כדי שאברהם ירד למצרים, ושהמצרים לקחו את שרה לפרעה, ושרה התפללה לה, וכתוב (שם, כז): "וינגע ה' את פרעה נגעים גדלים... על דבר שרי אשת אברהם", זה היה סימן לבנים, כי זו היתה ההכנה לעשר המכות שקבלו מצרים.

גם כל הירידה למצרים, היתה סימן לגלות מצרים, שיעקב ובניו ירדו למצרים בגלל רעב. וכמו שבזכות התפילה של שרה קיבל פרעה נגעים גדולים, כך גם קורה אחר כך אצל פרעה שמשתעבד בעם ישראל, ועל ידי הזעקה של עם ישראל, הקב"ה שולח את משה לגאול את עם ישראל, והקב"ה נותן לפרעה ולמצרים מכות גדולות ונגעים גדולים. ואחרי גלות מצרים, עם ישראל יורדים לגלות בארבע מלכויות, בבל, פרס, יוון, ואדום, המרומזות ב-ד' המלכים כמבואר במדרש (בראשית רבה מב, ד). וזה שאברהם אבינו מנצח את ארבעת המלכים, זה גם סימן לבנים שאנחנו ננצח בעזרת השם את ארבעת המלכויות.

סיבת הצלת מלך סדום מבארות חמר

יט. אברהם נלחם בד' המלכים, והציל את חמשת המלכים: סדום, ועמורה, אדמה, וצבויים וצוער. וכשמלך סדום ברח כתוב בפסוק (בראשית יד, ז): "ועמק השדים בארת בארת חמר וינסו מלך סדום ועמרה ויפלו שמה" – ואז כשהוא ראה את אברהם והוא רצה לרוץ לקראתו הוא ניצל מבארות החמר. ולמה היה הדבר הזה? כתוב במדרש (בראשית רבה מב, ז, הובא ברש"י בפסוק) היות שלא כולם האמינו שאברהם ניצל מכבשן האש, וברגע שראו כולם שעל ידי שמלך

"מלוא כל הארץ כבודו". אבל אצל הבן הוא זה יותר מוסתר, הוא מקבל את הסודות של האב בבחינת מוחין.

ולכן אומר רבי נתן וז"ל: אָבֵל תְּפִלִּין עֲקָר קִדְשָׁתָם שֶׁהוּא הַפְּרָשִׁית הֵם גְּנוּזִים וְתַפְרִימִים בְּתוֹךְ הַבְּתִימִים שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת הַשְּׁגָת הַבֵּן, בְּחִינַת מָה חֲמִית וְכוּ', בְּחִינַת 'אֵיחָד' מְקוֹם כְּבוֹדוֹ, כִּי קִדְשָׁתָם גְּנוּזוּ מְאֹד, כִּי תְּפִלִּין הֵם מְחִינִין עֲלֵיוֹנִים מְאֹד בְּחִינַת בֵּן, בְּחִינַת 'אֵיחָד' וְכוּ' כַּנֶּלְל, שֶׁזֶהוּ בְּחִינַת שְׁתִּיקָה.

אברהם העמיד בן יצחק ותלמיד אליעזר

כו. אברהם אבינו העמיד בן והעמיד תלמיד. התלמיד זה אליעזר, כמו שכתוב (בראשית טו, ב): "וְיֹכֵן מִשְׁק בֵּיתִי הוּא דְמִשְׁק אֱלִיעֶזֶר", בכל התורה כולה לא נזכר שמו של אליעזר במפורש רק בפסוק הזה בפרשתנו, כי כל הזמן הוא מוזכר בכינוי 'העבד', כאילו אין לו שם בכלל, ומכאן אנו יודעים שעבד שמו אליעזר.

אבל יש גמרא ביומא (דף כח:) שאומרת: "אברהם זקן יושב בישיבה", ואחר כך: "אליעזר זקן יושב בישיבה", יש את האבות: אברהם יצחק, ויעקב, ובאמצע נזכר אליעזר. וזה פירוש 'דְמִשְׁק אֱלִיעֶזֶר' – שדולה ומשקה מתורת רבו לאחרים. ולמה אליעזר הוצרך ללמד לאחרים את תורת רבו? כי אברהם אבינו היה מדבר בספר יצירה, סודות הקבלה, והוא היה אומר שיעור מאוד עמוק, ואחר כך בא אליעזר והוא היה החוזר של השיעור. והתפקיד של החוזר, לחזור על דברי הרב בייתר ביאור, והיה מסביר את הדברים, ומפרט אותם בצורה כזאת שכולם יבינו, וכך היה דְמִשְׁק אֱלִיעֶזֶר" – שהיה דולה ומשקה מתורת רבו.

לעומת זאת יצחק הוא הבן של אברהם אבינו, אף שגם ליצחק היה ישיבה, אלא שיצחק היה בחינת 'צדיק גנוז', ולכן יצחק פחות העמיד תלמידים, והיה לו יותר את הדעת והסודות של האב. הרי מי זה שלימד את יעקב ועשיו תורה עד גיל חמש עשרה? אומר הזוהר בפרשת תולדות (ח"א דף קלח:), בפסוק (בראשית כה, כז) "וַיְגַדְלוּ הַנְּעָרִים" – סִטְרָא דְאַבְרָהָם גְּרִים לֹוֹן לְאַתְגְּדִלָא, וְזִכְרִיתִיה סִייע לֹוֹן, הוּא הָוֵה מְחַנֵּף לֹוֹן בְּמִצְוֹת. כי אברהם אבינו היה מלמד תורה. ולמה לא למדו עם אביהם יצחק? כי כתוב: "וְלֹא הִקְפְּדוּן מְלַמֵּד" (אבות ב, ה) כי יצחק הוא 'גבורות', ולכן הוא צדיק גנוז, אבל התלמיד זה אליעזר.

וכמו כן שיצחק הבן הוא העיקר, כי הוא מהאבות הקדושים. והוא בחי' תפילין שזכה להם אברהם, והתפילין הם בחינת מוחין גנוזים גנוז, כמו שהפרשיות שלהן מוסתרות ולא רואים אותן. לעומת זאת הציצית זה בחינת 'תלמיד', ולמרות שהיא יותר נמוכה, כולם רואים אותה כי היא מעל כל הבגדים, כמו שכתוב (במדבר טו, לט): "וְרִאִיתֶם אֹתוֹ וְזִכַּרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם" – התלמיד זה פירסום תורת הרב באיתגליא, כמו שעשה אליעזר.

ולפי זה נבין, כשהקב"ה אומר לאברהם, בזכות זה שלא נפלת לתאות ממון, ולא לקחת את רכוש סדום, ואמרת לו: "וְלֹא תֵאמַר אֲנִי הֵעֲשֵׂרְתִי אֶת אַבְרָם" – והכל עשית לכבודי, אני אתן לבניך שתי מצוות – ציצית ותפילין, דהיינו שתזכה לבן ותלמיד, ציצית

ז"ל: א' בשכר שאמר אברהם אבינו "אם מחוט ועד שרוף נעל" – זכו בניו לחוט של תכלת ולרצועה של תפילין. ונסביר קצת: יש מחלוקת מאוד גדולה בין הרמב"ם לראב"ד כמה חוטים של תכלת עושים בציצית. הרי יש 8 חוטים שהם ארבע כפולים, הרמב"ם סובר לעשות חצי חוט, כלומר, שרק חוט אחד מתוך השמונה תכלת, ולמה? כי צריך שרק החוט שעושים בו את הכריכות הוא יהיה תכלת, אבל כל השבעה חוטים לבנים. ולשיטת הראב"ד שכל החוט צריך להיות תכלת, שבסוף יוצא שיש בציצית שני חוטי תכלת, ובעצם זה חוט אחד שהוא נהיה שנהיה שניים. היום הרבה נוהגים כשיטת הראב"ד לעשות חוט אחד מתוך ד' חוטים של תכלת. יש שיטה שלישית של התוס' שסוברים שצריך שתי חוטי תכלת ושתי חוטי לבן, כך שלבסוף יש ארבע תכלת וארבע לבן. עכ"פ לפי הראב"ד מובן מאוד מה שכתוב 'חוט של תכלת', כי באמת יש בציצית ארבעה חוטים, ורק חוט אחד מתוכם הוא תכלת, ולכן כתוב כאן שזכה לחוט של תכלת – שזה חוט אחד מבין הארבעה חוטים, וכיון שהמצוה בתכלת היא גדולה יותר, לכן כתוב חוט של תכלת, כמו שבמצות ציצית נזכר הפתיל תכלת.

למה נזכר דוקא 'רצועה של תפילין'

כד. וגם זכה אברהם למצות רצועה של תפילין. מה הנקודה בענין 'רצועה של תפילין', למה לא כתוב שזכינו לתפילין עצמם? והתשובה: כי הרצועות הם אלו שממשיכות את האור הגבוה של התפילין, כלומר התפילין הם מאוד גבוהים – הם בחינת 'מוחין', והרצועות הן מושכות עלינו את קדושת התפילין, ולכן אף על פי שודאי שהפרשיות והתפילין הם העיקר, אלא שהרצועות התפילין שאנחנו קושרים על היד (וכן הרצועות של ראש שירדות על הגוף) הן מושכות עלינו את קדושת התפילין, ולכן כתוב שזכינו ל'רצועה של תפילין'. הציצית היא עוטפת אותנו, והרצועה של התפילין מעבירה לנו את האור העליון של התפילין אלינו.

ציצית ותפילין בחינת בן ותלמיד

כה. ומסביר רבי נתן (שם): 'כי ציצית ותפילין הם כלליות של התורה כולה – שהוא כללות בן ותלמיד'. ומה זה כללות כל התורה? כתוב (בראשית יח, ט): "כִּי יִדְעֹתֶיךָ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוֶה אֶת בְּנֵי וְאֶת בָּיִתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דְרָךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט". מסביר רבינו (תורה ז' ח"ב אות ד', ותורה ס"ח ח"ב) שעיקר התורה זה להמשיך אותה הלאה, שיהיה לך בן שלומד תורה, וכן תלמיד שלומד תורה, וזה כלליות כל התורה.

וממשיך רבי נתן להסביר כיצד טלית ותפילין הוא כלליות בן ותלמיד, וז"ל: כי ציצית הוא בחינת לבושים, בחינת מקיפים, שמכניסים בתלמיד שהוא בחינת מלכות, בחינת "מלוא כל הארץ כבודו". כלומר יש מרחק גדול בין הרב לתלמיד, ולמה? כי אין לתלמיד את הגנים של הרב, יש לו את הדיבור והחכמה שלו, הרי הדיבור – זה ספירת המלכות, (כמ"ש 'מלכות פה תורה שבעל-פה').

לעומת זאת הבן הוא חלק מהאב, מהמוח שלו ועד הציפורן של הרגל, הכל הגנים של האב שנמצאים בבן. ואם כן התלמיד זה ספירת המלכות, בחינת 'ואראה את השם' – שזה לימוד תורה באיתגליא. כי התלמיד מפרסם את הרב, והגילוי אצלו בבחינת:

שהוא שמאל ועל שמאל שהוא ימין (ספרי קנ"ד), וכל שכן כשאומר לך על ימין ימין, ועל שמאל שמאל, כלומר, אתה חושב שזה שמאל, אבל באמת זה ימין. אומר רבי נתן, שזהו שאברהם אבינו אומר ללוט, אתה חושב שאתה בימין ואני בשמאל, זה לא נכון, אלא אתה תמיד בשמאל בזה שאתה נפרד ממני.

לימוד זכות על אברהם

לא. כתוב בהמשך (בראשית יג, ט): "וַיֵּשֶׁא לֹט אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת כָּל כְּפַר הַיַּרְדֵּן כִּי כָּלָה מִשְׁקָה לִפְנֵי שַׁחַת ה' אֶת סְדֹם וְאֶת עֲמֹרָה וְגו'". וכתוב במדרש (בראשית רבה מא, ז) שכל הלהוט אחרי בולמוס של עריות, סופו שמאכילים אותו מבשרו. דהיינו כל הסיפור של לוט עם בנותיו, זה היה בגלל שהוא עצמו לא היה בסדר, ולכן הוא בחר ללכת לגור עם אנשי סדום שעליהם כתוב (שם יג, ג): "וְאֲנָשֵׁי סְדֹם שְׂהִיּוֹת שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שְׂכָל אֲנָשֵׁי סְדֹם רְשָׁעִים וְאִינָם רְאוּיִם לְהִתְקַרֵּב תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה, אִזּוּ הוּא לֹא רָצָה לְקָרֵב אוֹתָם. (אמנם אעפ"כ התפלל עליהם שלא יהרגו, ובפרט שחשב שבכל אופן יש ביניהם כמה צדיקים).

אבל הקב"ה כן רצה ממנו שינסה לקרב אותם תחת כנפי השכינה, ואפילו שהוא חושב שאי אפשר לקרבתם. כי הרי אז לא היה כמו היום שאנחנו לא כל כך רוצים גרים, אלא רק מי שמתקרב מעצמו, אנחנו עוזרים לו, אבל אנחנו לא הולכים לשכנע גוים להתגייר. לעומת זאת לפני מתן תורה, היתה מצוה לגייר גרים, שיכירו את האמונה בבורא עולם, כמו שעשה אברהם אבינו, וכמ"ש (בראשית יב, ה): "וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן" – ואמרו חז"ל אברהם היה מגייר את האנשים, ושרה מגיירת את הנשים, והיתה להם מצוה לעסוק בגיור, והם עודדו את הגוים להתגייר.

ולכן אברהם היה צריך לקרב את אנשי סדום, וכיוון שהוא לא קירב אותם, קבלנו את מצות חליצה שנרמזת במילה – נעל', שחליצה באה מתי שאדם אין לו חליפות – שאין לו בן, וה"ה שאין לו תלמיד. כי מי שלא מעמיד בנים תלמידים שגם הם קרויים בנים אין לו חליפות. וממילא יש כאן טענה לאברהם אבינו, שלפי עומק צדקותו, היה צריך לעסוק גם עם סדום ולנסות ולהעמיד מהם תלמידים, וכיון שלא עשה כן, היתה הקפדה עליו, וזה נרמז במצות חליצה שקיבלנו בגלל מעשה אברהם.

ורואים כאן דבר מדהים ומופלא אצל השם יתברך, כי הוא נותן את כל השכר הטוב, ובזכות מעשה אברהם זכינו לציצית ותפילין. אבל החשבון הוא עד הסוף על הדברים הכי קטנים, כמובא בגמרא (בבבא קמא:): על הפסוק (תהלים נ, ג) "סביביו נשערה מאד" – מלמד שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם סביביו (הצדיקים) כחוט השערה", ואפילו שאתה צודק וככה זה נראה בעינינו, שאין מה לעשות עם אנשי סדום שהם רשעים גדולים מאוד, ולא שייך לקרב אותם תחת כנפי השכינה, בכל זאת יש כאן טענה, שהיית צריך לנסות לקרב תחת כנפי השכינה, וכיון שלא קרב אותם אברהם קיבלנו מצות חליצה, המרמזת על מי שלא העמיד בן ותלמיד. והיה רצון שנזכה בעזרת השם לקרב בעלי תשובה וגרים תחת כנפי שכינה, ולקרב את הגאולה השלימה ברחמים. אמן ואמן.

שבת שלום ומבורך. עריכה: ליאור גבע

זה התלמיד – אליעזר שהוא באיתגליא, ותפילין זה הבן – יצחק שהוא באיתכסיא.

ביצד מתקשרת מצות יבום למעשה אברהם

כו. ומה זה הבחינה של המצוה השלישית שקיבלו בניו בשכר זה, הוא מצות יבום, והקשנו שלכאורה אינו שכר אלא עונש, ועוד ציצית ותפילין הם קשורים אחד לשני, אבל מצות יבום לכאורה אינה קשורה והיא עניין אחר לגמרי? והביאור בזה יבום זה מי שלא זוכה להעמיד בנים. יש גמרא בבבא בתרא (דף קטז:): על הפסוק (תהלים נה, כ) "אֲשֶׁר אֵין חֲלִיפוֹת לְמוֹ וְלֹא יָרָאוּ אֱלֹהִים" רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי – חד אמר זה בן, וחד אמר זה תלמיד. כלומר, שיש טענה על אדם שלא העמיד בן ותלמיד, כי כשיפטור אחרי מאה ועשרים לא ישאיר זכר בעולם.

היתה טענה על אברהם שהחזיר את נפשות סדום

כח. והנה כתוב בגמרא בנדרים (דף לב.) שהיתה תביעה על אברהם על זה שהוא החזיר את הרכוש ואת הנפשות למלך סדום, ואומר שם רבי יוחנן, שבגלל שלא הכניס את אלו הגרים תחת כנפי השכינה נשתעבדו בניו 400 שנה במצרים. כי אם אברהם היה לוקח את כל הנפש של סדום לעבדים, כי מכיון שהציל אותם מהמלחמה, כל הנפשות של סדום היו חייבים לאברהם את החיים שלהם, כי הוא עשה להם טובה גדולה שהצילם, וכיון שכן הם היו כולם משועבדים לו, והיה יכול להכניס אותם תחת כנפי השכינה.

מחמת שאברהם לא גייר את סדום, לבסוף נהפכה סדום

כט. וענין זה שלא הכניס אותם אברהם תחת כנפי השכינה, הוא לא רק שהפסיד אותם מלהתגייר, אלא שגם בגלל זה היתה לבסוף הפיכות סדום, שהרי אחרי עשרים וארבע שנים בגלל חטאייהם הגדולים נהפכה סדום ולא נשאר מהם כלום, שהרי במלחמת המלכים אברהם היה בגיל 75, וכשהיה בגיל 99 נהפכה סדום. ולכן יש טענה על אברהם: למה לא לקחת את כל הנפש של סדום והיית מכניס אותם תחת כנפי השכינה ומגייר אותם, ואז היית באמת מציל אותם שלא יאבדו.

בגלל רשעות סדום לא רצה אברהם לגיירם

ל. בשבוע שעבר אמרנו זכות על נתן, אז על אברהם ודאי שחייבים ללמד עליו זכות, והלימוד זכות על אברהם אבינו, שהוא יודע בדיוק מי אלה הסדומים האלה, שהרי כתוב לפני שאברהם אמר ללוט (בראשית יג, ט): "אִם הַשְּׂמַאל וְאִימְנָה וְאִם הַיְמִין וְאִשְׁמְאִילָה", ורבי נתן דורש בליקוטי הלכות (גניבה ה, ו) את הפסוק הזה, שאמר אברהם אבינו, ורבי נתן מביא את המדרש (בראשית רבה מא, ו) שאומר: "אמר רבי חנינא בר יצחק ואשמאלה אין כתיב כאן אלא ואשמאלה מן כל אתר אנא משמאל להווא גברא, ו"א אף על פי שכתוב "אִם הַשְּׂמַאל וְאִימְנָה וְאִם הַיְמִין וְאִשְׁמְאִילָה", (משמע שאם לוט יהיה בימין או אברהם יהיה בשמאל) בכל אופן אני אברהם תמיד נמצא בימין, ואתה לוט תמיד בשמאל. רבי נתן מסביר שם, שהכוונה גם דברים שאתה חושב שהם ימין' תדע לך שזה שמאל, ואני זה שנמצא בימין. יש מצוה בתורה (דברים יז, יא), "לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּדוּ לְךָ יְמִין וְשְׂמַאל" ופירש"י: "אפילו אומר לך על ימין